

Motion till riksdagen 2005/06:Sf350

av Joe Frans (s)

Integrationspolitik som stöder en antirasistisk ansats

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en integrationspolitik som stöder en antirasistisk ansats.

Motivering

Dagligen diskrimineras människor i Sverige på grund av annan etnisk bakgrund än svensk. Nyligen presenterade en utredning om makt, integration och strukturell diskriminering en del fakta som visar att den strukturella rasismen är utbredd. Många välutbildade invandrare söker jobb efter jobb och kallas aldrig till intervjuer, medan andra personer med samma utbildning, men med svenska namn, får jobben. Hyresvärdarna vill inte hyra ut till invandrare.

Många gånger är diskrimineringen inte aktiv, inte planerad. Den bara sker, kanske omedvetet. Bygger på fördomar, rädsla för det främmande. Därför behövs krafter i samhället som verkar mot rasism. En samlad kraft i samhället som uppmärksammar rasismen, som gör medborgarna och myndigheterna medvetna om hur de behandlar folk med utländsk bakgrund.

Ett aktivt antirasistiskt arbete är samtidigt ett tydligt ställningstagande för det mångkulturella samhället.

Det vore ingen överdrift att hävda att Sverige blivit alltmer mångkulturellt – mer än var fjärde svensk invånare är antingen född utomlands eller har minst en förälder född utomlands, och därtill alltmer internationellt – kebab, EU, Internet, coca-cola, moskéer, överstatlig ekonomi, världsmusik, satellit-tv, utlandssestrar och så vidare.

Man kan med fog säga att verkligheten förpassat tankar om en kultur – ett folk – en nation till historien. Mentalt sett rör vi oss dock fortfarande i ett samhälle som i mångt och mycket kretsar kring sådana tankar. Här krävs det djupgående attitydförändringar. I detta har inte minst skolan ett betydande

Fel! Okänt namn på

ansvar, men också frivilliga krafter i samhället som mobiliserar engagemang för denna djupgående attitydförändring.

Man behöver inte gå långt bak i historien för att finna en tid då den svenska skolan konsekvent fostrade monokulturalism, etnocentrism, nationalism, eurocentrism och rasism.

I de skolstadgar som gällde under 1900-talets första hälft betonades en fostran till vad man kallade ett "fosterländskt sinnelag". Man såg det som skolans uppgift att fostra nationalkänslor och föreställningar om ett enhetligt svenskt folk, med en enhetlig kultur, i en enhetlig nation. Sedan hymlade man inte med uppfattningar om att européer tillhörde en överlägsen "ras" och att icke-européer var mindre utvecklade i en glidande skala med de primitiva afrikanerna längst ner.

Sådant tillhörde en gång skolans allmänbildning. Efterkrigstidens kulturella självvranssakan har successivt nedmonterat sådana föreställningar som ihåliga och i strid med grundläggande demokratiska och humanistiska värderingar. Ett led i denna utveckling är att Sveriges officiella invandrarpolitik gått från assimilations- till integrationspolitik. I ett riksdagsbeslut 1968 bestämdes det att invandrare skulle vara jämlika landets övriga invånare, få del av den generella välfärdspolitiken, och att invandringen skulle begränsas med anledning av den allmänna levnadsstandarden och inget annat. I stället för "assimilering" talade man nu om "anpassning" eller som det senare kom att heta, "integration". 1975 fick Sverige, med ett nytt riksdagsbeslut, en officiell invandrarpolitik som innebar ett klart och tydligt avståndstagande från assimilationstanken med dess krav på kulturell och etnisk anpassning. Nu ville man tvärtom i stället främja invandranas kulturella och språkliga identitet. Till det tidigare *jämlikhetsmålet* lades ytterligare två mål, *valfrihet* och *samverkan*. Enligt *valfrihetsmålet* skulle invandrare få behålla sin kultur i den utsträckning den inte stred mot samhällets lagar och förordningar. Enligt *samverkansmålet* skulle invandrare ha möjlighet att delta i och ta ansvar för samhällsutvecklingen. Dessa mål utarbetades och preciserades ytterligare i riksdagens invandrarpolitiska beslut 1986.

Det vore inte för mycket sagt att hävda att dessa invandrarpolitiska mål om etnisk jämlikhet, kulturell valfrihet och medborgerlig samverkan oberoende av etnicitet eller kulturell tillhörighet, har sin grund i liberala och demokratiska värderingar.

Den senaste läroplanen för grundskolan från 1994 är i linje med riksdagens officiella invandrarpolitik. I det inledande avsnittet om vilka grundläggande värden skolan bör förmedla står det bland annat att "människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla". Vidare står det att "undervisningen i skolan skall vara icke-konfessionell" och att "skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet".

Under avsnittet "Förståelse och medmänsklighet" står det bland annat att "det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och

inse de värden som ligger i en kulturell mångfald”. Vidare står det att ”skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där”. Längre fram i läroplanen står det dessutom att ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Ett slående drag hos de senaste årens samhällskunskapsböcker skrivna för grundskolan är att det finns ett konsekvent ”vi”- och ”dom”-perspektiv – ”vi svenskar” och ”dom invandrarna” – utan att kategorierna problematiseras. Vad är det att vara ”svensk” i dag? Vilka är ”svenskar” och vilka är det inte? Spelar det alls någon roll? Varför? Sådana frågeställningar lyser nästan undantagslöst med sin frånvaro i grundskolans samhällsböcker. På senare år har en del krafter påbörjat en sådan problematisering.

I stället utgår samhällsböckerna från en skenbart oproblematisk ”svenskhets” som är etniskt baserad och som får utgöra ett samhälleligt ”vi”. Detta är onekligen ett etnonationalistiskt synsätt som knappast är förenligt med en mångkulturell skola.

Skolan bör i stället uppmuntra en samhällelig ”vi”-känsla baserad på demokratiska och medborgerliga värderingar, och inte en gemensam etnicitet. Ett sådant perspektiv innebär också att värdet av ”svensk historia” inte längre kan tas för givet. Det går inte att bortse från att ”svensk historia” hänger intimt samman med etnonationalistiska tankegångar. Jag har inga färdiga svar på vilken ställning svensk historia bör ha i dagens skola, men jag menar att dess ställning bör problematiseras och motiveras utifrån vårt mångkulturella och alltmer internationaliserade samhälle.

Dessutom, anser jag, bör historieböckerna ge en förståelse för etnonationalismens, eurocentrismens och den biologiska rasismens historia – inte minst i Sverige. Detta för att ge en ökad förståelse för sådana tendenser i samhället. Ytterst få historieböcker uppfyller dessa krav.

Inte minst rasismen kunde man önska att dagens skola gav en tydlig förståelse för. I de flesta samhällsböcker ges det inte ens en elementär förståelse av olika former av ”rasism”. I vissa fall kan man till och med säga att skolböckerna underblåser, snarare än motverkar, rasism.

Man kan inte nog betona behovet av en skola som vilar på en annan gemenskap än etnisk nationalism och som gör eleverna uppmärksamma på de krafter som verkar mot en demokratisk mångkultur. Om det mångkulturella samhället skall förankras hos dem som bor i Sverige krävs det en omprövning av de tidigare ideologier och föreställningar som inte går att förena med detta mål. Man kan nog inte överbetona ett samhälle där frivilliga krafter går samman för att bemöta rasism och diskriminering. Det är självklart att det behövs en organisation som vilar på frivillighet, som står fri från regeringen och som har till huvuduppgift att bekämpa rasism och diskriminering, men även att verka för mångkultur, demokrati och tolerans. Vi har alla ett ansvar för det uppdraget. Det är angeläget att regeringen i sin integrationspolitik tydliggör behovet av ett kraftfullt antirasistiskt arbete.

Fel! Okänt namn på

De frivilliga antirasistiska gruppernas uppgift bör vara att inhämta kunskap och skapa opinion. Att synliggöra problem och föreslå lösningar. De kan granska, komplettera och förstärka samhällets insatser mot rasism och diskriminering, utan att för den skull överta samhällets ansvar. Regeringen bör utveckla en integrationspolitik som stöder en sådan antirasistisk ansats.

Stockholm den 3 oktober 2005

Joe Frans (s)